

Za drobtinico kruha.

Socialna sličica. — Zapisal *Ivan Marin*.

Zima je. Vse sneženo in zmrzlo.

Na voglu ulice nasproti sijajno razsvetljeni kavarni stoje trije postrežčki. Dva stojita mirno ter tiščita roke v žepu, zroč vsak na drugo stran med ljudi, tretji pa stopa otrešaje z nogami po tlaku semtertja in si mane velike, od mraza višnjeve roke. Glavo mu greje rdeče-obrobljena čepica s številko. Oči zro malodušno in nemirno po gledavcih, kakor bi vsakega, ki gre mimo, nečesa prosile.

Kar prime postrežčka nekdo od zadaj za rokav iz sirovega sukna neokretno sešite sukne in ob enem se začuje tanek, nežen glasek:

„Ata! Mama so rekli, da pojdite domov!“

Potrežček se urno obrne; menda je menil, da ga kdo zahteva, da mu ponuja zaslužek; a ko čuje glasek in vidi majhno dekletce, mu postanejo oči še bolj plašne in žalostne. Gotovo je slutil, kaj hoče mama, da ga zôve domov. Pogladi deklici z roko nežno, golo glavico in pravi počasi:

„Le povej mami, da me še ne bo! Še nisem — —“ Stavka ne konča.

„Pojdi domov, Tinica, pa glej, de te konj ne povozi! Pri kraju hodi!“

„O, ata, jaz se nič ne bojim konjičkov, znam tako hitro teči!“ In odskakala je.

Postrežček zre za njo, dokler se ne izgubi drobno telesce z majhno, črno glavico med trumo delavcev, ki se vračajo iz tovarnen domov. Nato pa se zagleda v nasprotno kavarno. Skozi nezagrnjena okna se vidi, kako stoje gospodje z dolgimi palicami ob dolgi, zeleni mizi, starikavi in mladi, bradati in golobradi — a vsem se vidi, da jih nekaj strašno zanima, in da nimajo nobene druge skrbi — — Venomer teka gizdav strežaj od mizice do mizice, kjer leno sedijo gospodje in gospe in se pogovarjajo, kade in igrajo šah. Vsi so oblitni od sijajne, zelene luči, ki prihaja s krasnih lestencev.

„Dom in Svet“ 1901, št. 11.

Potrežček se zagleda v ta prizor. Bog ve, kaj misli? — — —

Tu stopi ženska k njemu in ga ogovori:

„Imate čas?“

„O čas, čas,“ ponavlja urno postrežček.

„Pojdite k vrtnarju B., tja, kjer ima vrt, ne na stanovanje! Tam dobite cvetlični šopek, katerega ponese v dvorano — skega društva. Le-tu ga oddaste gospodu C., saj ga poznate? Pa le urno!“

„O poznam, poznam!“ — hiti postrežček in že je izginil izpred vogla.

„Hvala Bogu!“ si mrma v brado in gleda v tla, da mu ne izpodleti pri hitri hoji. —

„En sam krajcar imam denarja! — Zdaj pa že pojdem domov, zdaj!“ — —

Za četrto ure stoji že pred lepo, moderno zidano hišo. V tem času je naredil pot, ki bi jo kdo drugi prehodil komaj v tričetrti ure.

Skozi razpoke zagrnjenih oken sije luč na cesto. Pred vhodom stoji trdo mestni stražnik, in neprenehoma obstajajo pred poslopjem ali izvožčki ali pa kočijaži z elegantnimi kočijami. Iz njih stopajo v dvorano kakor metulji oblečene in kakor rajska pomlad vonjajoče dame in hitri gospodje.

Nad vrati je nabit velik lepak: „Sijajna veselica“ itd.

Postrežček, navajen sličnih prizorov, se prav nič ne čudi; stopi v vežo in vpraša ondi vratarja, ki stoji pred vrati razsvetljene dvorane, po gospodu C.

Vratar izgine v dvorano, in kmalu nato stopi iz nje eleganten gospod v črnem fraku, strašno vonjajoč po vseh rožah in cvetlicah.

„A, ste prinesli? Dobro, dobro! Koliko računite za pot?“

Postrežček sname čepico z glave.

„Prosim, trideset krajcarjev. Hitel sem, celo pot sem tekel!“ —

„Kaj, trideset krajcarjev? No, ko bi vedel, da računite toliko, ne bi vas bil najel. Dovolj imate petnajst krajcarjev! Taka pot! Saj niste

nič težkega delali!“ Vzame iz žepa lepo denarnico in odšteje možu „tri groške“.

Postrežček žalostno pogleda, vendar si ne upa ugovarjati, sicer mu gospod drugokrat ne dá več zaslužka. Stisne tedaj v roko bore vinarje, odda molčé gospodu krasni šopek s sladko vonjajočimi vrtnicami in kamelijami ter odide. Nekako žalostno zre na mimogredočo gospodo, potlej pa skoči k najbližnjemu peku.

Gospod se vrne v dvorano s šopkom v roki in stopi mimo gospóde k rožnati, sladkovanjajoči gospici z nežnim, mlečnim obrazom

„Prosim, milostljiva, sprejmite blagovoljno ta šopek! Dokaz je mojih iskrenih simpatij do Vas!“

Gospica zardi, se sladko zasmehlja in vzame v ročico dragoceni dar . . .

Postrežček pa teče s kosom rženega kruha v roki domov k ženi in deci . . .

Tycho Brahe in njegov svetovni sestav.

Priobčil *dr. Evgen Lampe.*

V lepi týnski cerkvi v Pragi je pokopan slavni zvezdoznanec Tycho Brahe. Pač se danes nobeden učenjak ne bo skliceval več na njegove trditve, saj je astronomija po novih tehničnih iznajdbah napredovala tako, da gleda na Brahejeve čase nazaj, kakor dozorel mož na svojo otroško dobo. A zanimiv je Tycho Brahe vendar za zgodovino, ker je bil največji astronom šestnajstega stoletja. Letos dné 24. vinotoka je bilo ravno tristo let, odkar je v Pragi položil svojo glavo k večnemu počitku.

Tycho Brahe stoji med Koprnikom in Keplerjem. Koprnik (1472—1543) je bil po 23letnem trudu prišel do prepričanja, da se suče zemlja okoli solnca. Pa sam se je obotavljal s tem odkritjem stopiti pred svet. Posvetil je knjigo „De revolutionibus orbium coelestium“ papežu Pavlu III. in pravi v predgovoru, da je štirikrat devet let počivala pri njem, preden jo je izdal. Pa duhovito odkritje kanonika frauenberškega kapitola si ni moglo pridobiti splošnega priznanja. Videz je bil proti njemu, in veda ni imela zadostnih pripomočkov, da bi bila jasno dokazala resničnost Koprnikove trditve. Celo šestnajsto stoletje je še živelo v mislih, da je zemlja središče svetovja. Na to stran se je nagnil tudi Tycho Brahe in mnogo pripomogel s svojimi spisi, da je pozneje Ga-

lilei, ko je leta 1613. zopet zagovarjal Koprnikov sestav, zadel na toliko odpora.

Tycho Brahe, rojen l. 1546 v Knudstrupu, se je učil v Kodanju in v Lipskem prava. Zvezdoznanci so bili napovedali, da bo 21. velikega srpana l. 1560. solnce mrknilo. Mladi pravoslovec se je zanimal za to, in čakal, če se bo res zgodilo. Ko je solnce res mrknilo, kakor je bila veda napovedala, dobil je Brahe toliko veselje do zvezdoznanstva, da je pustil pravoslovje in se popolnoma udal astronomiji. Opiraje se na Koprnikov sestav, je opazoval, kako sta se sešla Saturn in Jupiter, in pri tem našel, da je bila Koprnikova tabela nepopolna. L. 1565. je podedoval veliko premoženje in si takoj sezidal zvezdarno. V Kasiopeji je našel l. 1572. novo zvezdo, ki je pa l. 1574. zopet izginila. To leto je začel javno predavati o zvezdoslovju in je šel na potovanje po Nemčiji, Italiji in Švici. Kralj danski Friderik II. je hotel slovitega učenjaka pridobiti za svojo državo. Dal mu je otočič Hven v leno, podaril mu velike vsote, da si sezida grajščino in zvezdarno, in mu poleg tega izplačeval še precejšnjo letno plačo. V svoji grajščini Uranienborg se je odslej Brahe bavil edino le z zvezdoslovjem. Enoindvajset let je živel tu, čaščen od kraljev in knezov, obdan od mnogih učencev, ki so prihajali iz raznih